ڕزگاربوونی کۆمەڵگە لە قەیران و چەقبەستوویی ڕووشی ئێستا، لە ئاکامی کام ڕوون؟.. موئەیەد ئەحمەد

قەیرانی سیاسیی ئێستای ئێران، درێژەی قەیرانی سیاسیی زکماکی ئێرانە!

ئەوەی کە زاڵە بەسەر ژیانی سیاسی ئیسلامی و ناسیونالیستی عێراقدا، هەر لە سەرەتای دامەزراندنییەوە تا ئێستا، قەیرانێکی سیاسیی قوواە و فرەڕەهەندە.

ڕەگی ئەم قەیرانە دەگەڕێتەوە بۆ پەیوەندیی ژیانی کۆمەڵگاوە، و دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی کە هێزەکانی، هێزی میلیشیایی ئیسلامی و ناسیۆنالیستی بوون کە دوای داگیرکردنی عێراق لەلایەن ئەمریکا و ڕووخاندنی ژیانی بەعسی فاشی، دەسەاتیان ئادەست کرا، و دەستیان کرد بە حوکمانیکردنی کۆمەڵگەیەک کە لە دەیان ملیۆن دانیشتووان پێکهاتووە، و کۆتنە کاری سەرلەنوێ دامەزراندنەوەی دەوڵەتی بورژوازی داپەسەنەر بە پاراستنی ژیانی ئابووری و کۆمەایەتیی سەرمایەداریی ئەم کۆمەڵگەیە.

بەگومان، ئەم هێزانە دەبە ژیانەکە وەها سازبدەن کە هەم دەوڵەتێک بێت لەناو ژیانی نەودەوڵەتیی بەرژوازیدا، و هەم خزمەتێش بە بەرژەوەندییە ستراتیژی و جیوپۆلیتیکییەکانی ئیمپریالیزمی ئەمریکا بکات لە عێراق و ناوچەکەدا.

وەک ئاشکرایە، داگیرکردنی عێراق لەلایەن ئەمریکاوە، سەرەای پشتبەستن بەم ژیانە سیاسییە ناسیۆنالیستی و ئیسلامییەی کە بە بەڵەوە بردنی کاروباری وڵات دروستی کردبوو، بەردەوام نەبوو، چونکە دەرگیری شکستی گەورە بوو کە لە کۆتاییدا بووە هۆی کۆتاییهێنان بە داگیرکاریی ڕاستەوخۆ و چوونەدەرەوەی هێزکانی ئەمریکا لە عێراق لە ساڵی (٢٠١١)دا.

لە چوارچێوەی ئەم پێشهاتانەدا و تا ڕادەیەک پێش ئەوەش، ژیانی ئێران بەڕەوی خۆی، وەک جەمسەرێکی هەرێمی، بووە بەیاردەریکی تری ئاڕاستەی ژیانی سیاسی لە عێراقدا بەهۆی چەندین هۆکارەوە، لەوانە، بەپلەی یەکەم، پەیوەندیی ڕەوتکانی ئیسلامی سیاسیی شیعە پێیەوە، و هاتنەوەی بەرژەوەندییەکانی ئەم ڕەوت و حزبانە لەگەڵ

بەرژەوەندییەکانی ئەم جەمسەرەدا، و جگە لەوەش هەکارەکانی وەک پێکهێنانی میلیشیای سەر بەخۆی لە عێراقدا، و ئەنجامدانی کردەوەی تیرۆریستی لەلایەن دەزگاکانی ڕژێمی ئێرانەوە لە ناوەوەی عێراقدا و فاکتەرگەلێکی دیکە.

هەر بەم پێیەش، وەک پێناسەی نەو قەناغێک لە هەوەندی سیاسی کە تایبەتمەندییەکەی ملکەچبوونی ڕژێمە سیاسییەکەی بووە بە لەبەرچاوراگرتنی بەرژەوەندییە سیاسی و ئابووری و ستراتیژییەکانی هەر یەک لە ئەمریکا و ئێران لە عێراقدا لە چوارچێوەی ململانێی جیوپۆلیتیکی و ستراتیژیی فراوانتری نەوانیاندا.

لەگەڵ دووبارە گەڕانەوەی هێزی سەربازیی "هاوپەیمانی نەودەوەتی" بە ڕابەرایەتی ئەمریکا بۆ عێراق، بە بیانووی جەنگی دژی داعش لە ساڵی (٢٠١٤)دا، و لەگەڵ پێکهێنانی "حەشدی شەعبی"، هێزموونی هێزە میلیشیاییەکانی گرێدراو بە کەماری ئیسلامییەوە، لە ناوەوەی عێراق بە شێوەیەکی گەورە پەرەیسەند، و هێزەکانی هاهەنگیی سەربازیی نێوان ئەمریکا و ڕژێمی ئێران لە جەنگی دژی داعشدا بووە ئەجیندەی کارپێکراو لەو ماوانەدا.

لە ڕۆگەی ئەم پێشهاتانەوە، هێزە داپڵەسێنەرە ئاسایشیی و سەربازییەکانی ڕژێمی سیاسیی عیراق و هێزە میلیشیاییەکانی ڕۆژ بە ڕۆژ بەهێزتر بوون و بەردەوام چەپۆکی فەرمانڕەواییان بەسەر ژیانی سیاسیی کەمەڵگەدا قایمتر کرد، وە بەم جۆرە وەک ڕژێمکی سیاسیی داپڵەسێنەر و میلیشیایی، درێژەی بە ژیانی خۆی دا لە چوارچێوەی ئەم ململانێ فراوانترەی نێوان هەردوو ڕژێمی ئەمریکا و ئێران لەسەر عێراق.

ئەمڕۆ، لە سایەی پێشهاتەکانی جەنگی ئەمریکا و ئیسرائیل دژی ئێران و پاشکۆشی ڕۆژی هێزەکانی سەر بە ڕژێمی ئیسلامی لە ناوچەکەدا، هێزەکانی ڕژێم لە عێراق و بەتایبەتی ڕۆوتەکانی ئیسلامی سیاسیی شیعە، لە ساتەکانی قەیرانێکی زەر دژواردا دەژین.

هەکاری هاتنەپێشی ئەم قەیرانە، بە پلەی یەکەم، گەڕانە لە هاوسەنگیی هێزموونی سیاسی و سەربازی بە قازانجی ئەمریکا لە عێراقدا، و زیادبوونی ئاستەی گوشارەکانی ئیدارەی ئەمریکا و ترەمپ بە چەکداماڵینی ئەو گروپانەی ئاستوخۆ سەر بە ڕژێمی ئێرانن و تەکڕەکردنیان لەنەو دامەزراوە سەربازییەکانی دەوڵەت و (حەشد)، و گوشارەکانی تر کە پێشتر بوونە هۆی هاتنەسەرکاری عەلی ئەلزەیدی وەک سەرەک وەزیران.

قەیرانی سیاسیی ئێستای ڕژێم درێژەپێدەری قەیرانی سیاسیی زکماکی ڕژێمەکەیە، بەڵام ئێستا ڕووی لە قووڵبوونەوەی زیاتر کردووە؛ واتە درێژەپێدەری قەیرانی سیاسیی ڕژێمەکەیە لە بارودۆخێکی جەریی

دیکەدا و جیاواز لەوانەی پێشوو، بە بۆچوونی هیچ گرووپانکارییەک لە سیاست و ستراتیژی بەرژەوەندی ئیمپریالیستیی ئەمریکادا هەبێت بەرامبەر بە ئەجێندا ئەجێندایەکی لەسەر بنیات نراوە، و نە هیچ گرووپانکارییەک لە پێگەی سیاسیی بنەڕەتیدا کە ئەجێندا ئیسلامی و ناسیونالیستیەکەی دامەزراندووە و ئێو پاڵنەرە سەرەکییانەی لە پشتیەوە بوون، و تەنانەت نە گرووپانکارییەکی بنەڕەتی و جەوهەری لە مۆدای هەژموونی ئەران بەسەر ڕووداوی سیاسی لە عێراقدا.

قەیرانی ئەجێندای سیاسی و پێوەندیی بە بزووتنەوەی خەباتییەوە

ڕەهەندەکانی قەیرانی ئەجێندایەک ئەژمار بە ئەژمار زیاتر دەرکەوتن و ڕووبوونەوە و بوونی قەیرانێکی گشتگیر، کاتێک کە ئەجێندا لەگەڵ ئێو ئاڵنگارییانەی ڕووبەڕووبوونەوە کە وەڵامدانەوە بوون بە دابینکردنی کار و دامەزراندن و ئایندەیەکی ئابووریی ئارام بۆ نەوەی نوێی پرۆلیتاریا، لە کچان و کوڕانی گەنج، کە لە چوارچێوەی بیست و سێ ساڵی حوکمڕانیی ئەم تاقمە داسەپێنراوانەدا گەورە بوون و پەروەردە بوون.
پارت و ڕەوتە بەرژەوازییە ئیسلامی و ناسیونالیستیە دەسەڵاتدارەکان هیچ پێوەندییەکیان بە ژیانی مادی و ئابووریی ئێو نەوەیەی پرۆلیتاریا و تەواوی جەماوەری کرێکاران و زەحمەتکیشان و چەوساوەکانەوە نییە، جگە لە پێوەندیی پاراستنی ئەژمێی سەرمایەداریی قەیرانباوی کە هەردەم زنجیرەکانی بەسەر ملی ئەم جەماوەرەوە قایمتر دەکات، و دژوارترین باری ئابووری و بژێویان بەسەردا دەسەپێنێ. بە دەربڕینێکی تر، ئەرکی سەرەکی بە ئەم هەزارە پاراستنی ئەژمێی ئابووری و سیاسیی سەرمایەداریە لە هەر دەستوەردانێکی سیاسیی سەربەخۆ و کاریگەری ئەم جەماوەرە بە ئەزگاربوون لە ڕەوشی خراپی ئابووری و کۆمەڵایەتیی ژیانیان، هەروەها ڕێگریکردن لە هەر هەوڵێکی ڕێکخراو و کاریگەریان لەسەر ڕووەی داشتنی ژیانی سیاسی و ڕۆشنبیری لە وڵاتدا.
هەروەها، ڕەهەندەکانی ئەم قەیرانە ڕوونتر دەبنەوە کاتێک ئێو لە پشچاو بگرین؛ کە هاوکات لەگەڵ دامەزراندنی ئەژمێی سیاسی، پێگەی تەکنۆبووڕۆنی سەرمایەداری لە عێراقدا زۆر فراوانتر و قووڵتر لەوەی لە سایەی ئەژمێی بەعسی فاشیدا هەبوو جەبهەجە کرا، ئەوەش لە ڕێگەی ڕێکار و سیاستە ئابوورییە سەرمایەدارییە نیولیبرالییەکان و ئێو یاسایانەی پەل بردەڕ، حاکمی ئەمریکی لە عێراق کە لەم بارەیەوە دەریکردن، و بەردەوامبوونی ئەژیم و حکومەتە یەکبەدواییەکانی تا ئیمڕۆ لەسەر ئەم ڕێباز و ئەجێندایە.

ئەم یاریدەدەر بوو بۆ تێگەیشتن لە ئابووری عێراق بە سەرمایەی جیهانی، و ئاوێتەبوونی جووڵە و کێشەکانی سەرمایە لە عێراقدا لەگەڵ خوڵی کێشەکانی سەرمایەداریی جیهانیدا بە شێوازێکی فراوانتر، و لە پلەی یەکەمدا لە ڕێگەی وەبەرهێنانی سەرمایەداری لە سێکتەری دەرهێنان و هێنانەکردنی نەوت و گاز و بەرهەمهێنانی کارەبا و لە بوارەکانی گواستنەوە و پەیوەندییەکان و وەبەرهێنانی دارایی. جگە لەوانەش، لە ڕێگەی جێبەجێکردنی سیاسەتە ئابوورییە نیولیبرالییەکان لە ڕادەستکردنی کەرتی گشتی بە دەستی کەرتی تایبەتی (پرایڤەتایزکردن) و داشتنەوەی سەرلەنوێی ستراکچەری کەمپانیاکان و فرۆشتنی بەکەمییەی دامەزراوەکانی دەوڵەت بە سەرمایەی تایبەت کە بە پلەی سەرەکی بە هێزەکانی ئۆرەوە لکاون. لەسەر هەمان ئاڕاستە، ڕێگە خۆش کرا بۆ ئابووریی بازار و بازرگانیی ئازاد، و لابردنی ئاستەنگەکان لە بەرامبەر گەشەکردنی بازاڕی ناوخۆ بۆ شێوەیەک کە بە ئەرگانیکی پەیوەست بیت بە جووڵەی سەرمایەی جیهانییەوە و ملکەچی هێڵەز و دابەزین و قەیرانەکان و دینامیکییەتی جووڵەکەی بێت.

مەژووی بیست و سێ ساڵی ڕابردووی کەمەڕێگەی عیراق، مەژووی ململانێ و خەباتی جەماوەری کرێکاران و زەحمەتکێشان و گەنجان و ژنان بووە لەبەرامبەر ئەم سیستەمە سیاسییە، و بەرامبەر تێکچوونی ڕەوشی ئابووریان لە سایەدا، و لە سایەی سەرمایەداری و شێوازە ئابووریە نیولیبرالییەکەی، کە بە نەبەی خێی قەیرانی سیاسیی سیستەمەکەیان هەمیشە قووڵتر کردووەتەوە. جەماوەر لەم قۆناغەدا ناڕەحەتترین زەحمەتیی ئابووری و فراوانترین مەودای بێکارییان بەسەردا سەپێنراوە، و تا ئێستاش ڕووبەڕووی سەرکوتکردنی ماف و ئازادییەکانیان دەبنەوە، بەتایبەتی ماف و ئازادییەکانی ژنان، و زەوتکردنی مافی کرێکاران لە بەکارهێنانی ئامرازە خەباتکارانەی بەکەمەکانیان بەتایبەتی کاری سەندیکایی لە دامەزراوەکانی دەوڵەت و شوێنە ئابووری و خزمەتگوزارییەکانیدا.

خەباتی کرێکارانی سێکتەری پێشسازی لە بەرامبەر سیاسەتەکانی ڕادەستکردنی کەرتی گشتی بە دەستی کەرتی تایبەتی و فرۆشتنی کەمپانیاکانی ئەم سێکتەرە و لەسەرکار وەلانانی کرێکاران، لە ساڵی (٢٠٠٤-٢٠٠٦)، بە خێی سەرەتای دەستپێکی سەرکردایەتیی ئەم تۆژەی چینی کرێکار بوو بە سەرجەم خەباتی جەماوەری لە بەرامبەر تایبەتکردن و سیاسەتە نیولیبرالییەکانی دەوڵەتدا، بەڵام بەداخەوە بە شێوەیەک گەشەی نەکرد کە کاریگەری بەرچاوی هەبێت لەسەر فراوانکردنی ئەم خەباتە تا هەوڵی تۆژەکانی دیکەی چینی کرێکار لە شوێنە ئابووری و خزمەتگوزارییە جەراوجەرەکانی دیکەدا،

بگرێتەوە، کە ئەوانیش کەوتبوونە ژێر باری قورسی هەمان سیاسەتی ئابووریی نیولیبرالیی دەوڵەت.
عێراق لە تەواوی ماوەی ئەم ساڵانەدا، و بەتایبەتی لە ساڵی (٢٠١١)وە، واتە سەردەمی هەڵکشانی ئاپۆینە شۆشگێڕییەکان لە تونس و میسر، خاڵی نەبووە لە بزووتنەوەی ناڕازایەتیی گەنجان و زەحمەتکێشان و تۆڕە جیاوازەکانی چینی کرێکار، و لە بەرگری ژنان و نەوەی گەنجیان لە بەرامبەر کپکردنەوەی ئازادی و مافەکانیان و لە پێناو دەرفەتی کاردا، ئەم خۆبات و ناڕازایەتییە جەماوەرییانە بە ئاپۆینی (ئۆکتۆبەری ٢٠١٩) گەیشتنە لوتکە.
دوای سەرکوتکردنی ئەم ئاپەرینە، ئێستا توانی بەردەوامیی بەحوکمانییەکەی بدات، و ئەم هەزانەی دژە-شۆش توانییان چنگیان بەسەر حوکمی وڵاتدا تووندتر بکەن. لەو کاتەوە و لەو قۆناغەی دوای ئۆوەدا ئیتر ئەتوانین بڵێین بوو بە سەردەمی بەرینتر بوونەوەی مۆدای کۆنەپەرستی سیاسی و فراوانبوونی هێزموونی ئایدۆلۆژیی ئاینیی تایفی و نەتەوەیی بەسەر کۆمەڵگەدا، لەگەڵ سەپاندنی پاشکۆی بەسەر ماف و ئازادییەکانی ژنان و سەپاندنی "یاسای جەعفەریی".
بزووتنەوە ناڕازایەتییە نوێیە فراوان و هێژانە دووبارەبووەوەکانی ئێستا دژی بێکاری و بێ دەستکەوتنی دەرفەتی کار و فەرمانبەریی (وظیفة)ی حکومی، و بزووتنەوەی دەرچووانی کۆلێج و زانکۆکان بێ دامەزراندن، و ناڕازایەتیی کرێکاران بە داواکارییە جیاوازەکانی پێوەندیدار بە مووچە و بارودۆخی کارکردنی گونجاوتر، و ناڕازایەتییەکان بە هەموارکردنەوەی پلەبەندی مووچە و هتد، شەپۆلکی بزووتنەوەی ناڕازایەتیی کرێکاریی نوێ و فراوان پێکدەهێنن، کە درێژەپێدەری مۆژوویەکی بەردەوامی خەباتی چینایەتیی پرۆلیتاریییە لەم کۆمەڵگەیەدا، و قووڵیی پێوەندیی قەیرانی ژێمی سیاسی بەم خەباتە چینایەتییە و بە واقیعی تێکچوونی بارودۆخی ئابووری و کۆمەڵایەتیی چینی کرێکار و زەحمەتکێشان دەردەخات.
ئەوە هێشتا کە بزووتنەوەی ناڕازایەتیی کرێکاریی ئێستا لە گەرمەی پێشهاتەکانی جەنگی نێوان ئەمریکا و ئێران و ئاسەوارەکانیدا لەسەر عێراق بەرێوە دەچێت، نەک هەر تەنها لە هێوی ئابووریەوە، بەڵکو لە هێوی سیاسیشەوە، بەتایبەتی لەسەر هێزەکانی ژێم لە هێوتەکانی ئیسلامی سیاسیی شیعی کە کەوتوونەتە ژێر گوشاری هێکخستنەوەی پێگە و سیاسەتەکانیان لە سایەی ئەم بارودۆخە جیوپۆلیتیکییە نوێیەدا.
ناڕازایەتییە جەماوەرییەکانی ئێستا لە عێراق، لە بنەڕەتدا ناڕازایەتیی تۆڕەکانی پرۆلیتاریا و خەباتی کرێکارانی لە سەرکار و تۆڕەکانی زەحمەتکێشان و گەنجانی بێکارن لە کۆچ و کۆڵ، و

خەڵکیان ئەوەیە کە خەباتی داواکاریی ئابووریی چینی کرێکار و تەنێ کۆمەڵایەتییەکانی دەوروبەرین، و خەباتێکە کە دەتوانێت گۆشە بکات بە بزووتنەوەیەکی ڕاستەقینەی چینایەتی بە وەدیهێنانی داواکارییە ئابووری و کۆمەڵایەتییەکانیان و تەوژم بدات بە بەرزکردنەوەی هێز و توانای چینایەتیی پرۆلیتاری لە کۆمەڵگەدا و ڕێبەری خۆی بگرێتە دەست لە هەڵکشانی سیاسیی چینایەتیی سەربەخۆی چینی کرێکار.

سیاسەتی ئابووریی عەلی ئەلزەیدی وەڵام نییە بە قەیرانی سیستەمی سەرمایەداری لە عێراقدا، بەڵکو قووڵکردنەوەی زیاتریەتی!
سیاسەت و نەخشەی ئابووریی و تەنێ ئابووریییەکانی عەلی ئەلزەیدی، سەرۆک وەزیرانی ئیستای عێراق، تەنها تەز و سیاسەت گەلێکی ئابووریی بەرژوەزیی بنبەستوون. تەواوی ئەوەی هەیەتی پەرەپێدانی سێکتەری تایبەت و نیولیبەرالیزمی ئابووری زیاتر و فراوانکردنی بازنەی جێبەجێکردنی پرۆژەی "پەنجەی سپیی"یە! کە نیولیبەرالیزمێکی بە ئەملاولایە و هەڕەشە کراوە لەهەر کەتوبارێک، وە لە ئەنجامدا قووڵترکردنەوەی زیاتری جەمسەربەندیی ئابووریی چینایەتییە؛ کەڵەکەبوونی سەروەت و سامان لە جەمسەرێکدا، و کەڵەکەبوونی هەژاری و بێگوزەرانی لە جەمسەرێکی تردا.
پەسەندکردنی سەرمایەداری، وەک مارکس جەختی لەسەردەکا، پەسەندکردنی کەڵەکەبوونی سەرمایە و سەروەت و سامانە لە جەمسەرێکی کۆمەڵگەدا، و سەپاندنی هەژاریی ئابووری و بێگوزارانییە، لە جەمسەرێکی تریدا، و ئەمەش، بە سروشتی، یاساکانی جووڵەی سەرمایە و گۆشەی سەرمایەداریی ئەمڕۆ لە تەواوی وڵاتاندا و لە سەر ئاستی جیهان پیکدەهێنن، و هەر ئەمەشە کە هەڕەشەی بەسام و کارەساتباری گرتۆتە خۆ لە سیستەمی سەرمایەداریی جیهانیی هاوچەرخدا کە قەیرانی هەمەلایەنە و ئاوێتە زاڵە بەسەریدا.
عەلی ئەلزەیدی جەخت لەسەر ئابووریی بازار دەکاتەوە بە وەڵامدانەوە بە کێشە ئابووریییەکانی کۆمەڵگەی عێراق، وە ئەوە بە گەمژەیی لەقەڵەم دەدات کە "سۆشیالیزم"! چارەسەرێک بێت بە کێشە ئابووریییەکان، و دەوری دەوڵەت وەلادەنێ لە پێشکێشکردنی خزمەتگوزارییە گشتییەکان و هەر بوارێکی ئابووریشدا کە بە قازانجی جەماوەر بشکێتەوە، کەچی خەی پێنا دەباتە بەر هەمان دەوڵەت، واتە دەزگای چینی بەرژوازی بە چەوساندنەوەی چینی کرێکار، بە جێبەجێکردنی سیاستە ئابووریییە نیولیبەرالییەکانی.
دیارە ئەو، وەک نوێنەری سەرمایە و ئەژم، یاساکان و دەسەڵات و داهاتی دەوڵەت بەکارناهێنێت بە وەڵامدانەوە بە پەداویستییەکانی

دابینکردنی کار و باشترکردنی بژیوی و بارودۆخی کاری چینی کرێکار و جەماوەر، بەکو بەکاریندەهێنە بۆ فراوانترکردنەوەی شۆڕشکی ئابووریی بونیاتنراو لەسەر بنەڕەتی وەندیێکانی سەرمایەی تایبەت و کۆبوونی. ئەمش، فراوانتربوونی ووبەری گەندەڵی و پاراستنی هەرچی زیاتری بنەڕەتی وەندیێکانی دەوت و پارتە سیاسییە ئیسلامی و ناسیونالیستە دەسەڵاتدارەکان لەگەڵ خۆیدا دەهینی، لەسەر حیسابی سەختترکردنی باری ژیانی چینی کرێکار بۆ بەردەوامی، و گۆینی تونژگەلکی هەرچی زیاتری دانیشتووان بۆ ناوەندەکانی پرۆلیتاریا کە دەرگیری مەینەتبارییەکانی تەکچوونی دەوشی بژیویانن.
ئەم سیاستە ئابووریانەی عەلی ئەلزەیدی کە ئامانجییان گۆشەپەدانی سەرمایەداریە لە عەراقدا، کە سەرمایەداریێکی قەیرانناوییە، لەسەر حیسابی بەهێزارکردنی بەردەوامی زەربەی جەماوەر فەراهەمدەت، و لەم نیوەدا هەمەتە ووکۆشکانی بەسەر گەندەڵی بەربەاو لە پێکهاتەی سیستەمکەدا، شتێک نییە جگە لە دەستخەرکردنی ئەم چینە و زەربەی جەماوەر و لابردنی سەرنجیان لەسەر کێشە گەورەکانیان. هەر بەم پێیە، هێشتنەوەی پرۆلیتاریای گەنجی بێکار لەسەر باری هێزاریی خۆیان و فراوانترکردنی ووبەری بێکاری لە نەوانیاندا و هەموو بارقورسیێکانی تری بژیوی زەربەی دانیشتوان.
لەم ڕووەدا، عەلی ئەلزەیدی وەک بەشێک لە هێزەکانی ژێم، دۆیەت بەرهەمی هەموو ئەوەی کۆنەپەرستییە لە کەمەگەدا دروێنە بکات بۆ خۆی و ژێمەکەی، لە باڵادەستیی ئاسۆی ناسیونالیستی و ئاینیی و تایفی و هەموو ئەوەی ئەم سیستەمە سەپاندوویەتی لە سەرکوتکردنی چینی کرێکار و ڕاگریکردن لە خەباتی بێکەمەیان لەوانەش قەدەغەکردنی کاری سەندیکایی لە دامەزراوەکانی دەوەت و دەزگا ئابووری و خزمەتگوزاریێکانی. سەرەڕای ئەمە بەروبوومی سەپاندنی یاسا ئیسلامییە طائیفییە کۆنەپەرستییێکان و "یاسای جەعفەری" کە ژنان سەرکوت و بەماف دەکات و لەلایەن ڕەوتەکانی ئیسلامی سیاسیی شیعییەوە سەپێنراون، دەچنتەوە، لە نیویشیدا ئەوەی لەو یاسایانەوە دەکەوێتەوە لە لێکدابڕانی ڕێزەکانی خەباتی هاوبەشی چینی کرێکار و کپکردنەوەی ماف و ئازادییێکانی کچانی گەنجی پرۆلیتاریا.
ئەوەیە پێوەندیی ئەم ژێمە سیاسییە و ستراتیژییە ئابووریێکەی سەرکی حکومەتەکەی بە زەربەی جەماوەرەوە، و هەر ئەوەش کە قەیرانی سیاسیی ژێم قووڵتر و فراوانتر دەکاتەوە لە پێوەندیدا بە کەمەگاوە.

قەیرانی ژێمی سیاسی و قەیرانی سەرمایەداری لە عەراقدا،

پێکهاتەیەکی یەکگرتووی ئۆرگانیکن!
قەیرانی ژۆمی سیاسی و قەیرانی ژۆمی سەرمایەداری لە عێراقدا، و ئەو بارستەیەی کە لە سیاستە ئابووریە نیولیبرالیەکان کەوتووەتەوە بە سەر ژیانی کرێکاران و زەربەی جەماوەر، پێکهاتەیەکی یەکگرتووی ئۆرگانیکن و یەکتری تەواو دەکەن.
ئەو هەڕەشانگیە زۆرەی کە هەیە لە پێکهاتەی هێزە سیاسیە ناسیۆنالیستی و ئیسلامیەکان و هێزە میلیشیایەکانیاندا کە حوکمی وڵات دەکەن، و قووڵی و فراوانیی پشکپشکێنە لەسەر بنەمای نەتەوەیی و تایفی و مەزهەبی، بە خۆیان دابەشکاریەکی لاوەکی و دابەشکردنی پێگە و ئەرکان پێکدەهێنەت لەناو ئیم قەوارە سیاسیە قەیراناویە گشتیەدا، وەک "گشتیەکی" هیگەل، کە دەوڵەت، و سیستەمێکی سیاسیە کە گەندەڵی بە تەواوی بونیادێکیدا بەاوبووەتەوە و سەبەری بەسەر تەواوی ئەو بەشەدا کەشاوە و دەکەشێت، کە پێکهاتووە لەی.
ناکۆکیەکان و جیاوازیەکان و ململانێکانی نەو ئیم سیستەمە، واتە ململانێی نەوان بەشەکانی، واقیعیەت، بەڵام مەیدانی یەکلاکردنەوەی ئیم ململانیانە لە نەوان یەکتریدا نیە بەقەد ئەوەی لە قەوارە سیاسیە گشتیەکەدایە، واتە لەناو ژۆمە سیاسیەکەدا. ئەمەش لە ڕیگەی هەوڵدان بە سەپاندنی بەرژەوەندیەکانی هەر هێزێکی ناسیۆنالیستی و ئیسلامی تایفی و هەر حزب و ڕەوتێک لە ڕێگەی بردنی پشکێکی خۆی لە دەسەڵات و سەروەت و سامان، لە قەوارە گشتیەکە، لە دەوڵەت، واتە لە ژۆمە دەسەڵاتدارەکە.
سەرەڕای ئەوانە، ئیم هێزانە درژبوونەوەی هەرەمییان هەیە، هەربەیە ژۆمە سیاسیەکە بەرئەنجامی کەکردنەوەی سادە و بیرکاریانەی بەشەکانی نیە، بەڵکو لەبنەڕەتەوە مەرکی هەژموونی هەر یەک لە ئیمپریالیزمی ئەمریکا و ژۆمی ئەرانی پێویە. هەربەیە ژۆمە سیاسیەکە بەرئەنجامەکە (محصلة) کە ئاراستە سیاسیەکانی هەموار دەکرێنەوە و دەگۆڕدرێن بە گوێرەی ئەوەی هەر یەک لەو دوو دەوڵەتە تا چەند دەتوانن بەرژەوەندیە جیوپۆلیتیکی و جیوئابوورییەکانی خۆیان بەسەر ژۆمی عێراقدا بسەپێنن.
قەیرانی ژۆمی سیاسی و قەیرانی سەرمایەداری لە عێراقدا یەکتری تەواو دەکەن و بەردەوام کارلێک دەکەن، و بەردەوام کێشەیەک دەخولقێنن کە تەواوی کەمگە دەگرێتەوە، و چارەسەرکێشی بە ناچاری لەناو کەمگە خۆیدایە؛ وەک مارکس دەڵێت، مرۆڤایەتی هیچ کێشەیەک ناخاتە بەردەم خۆی ئیلا پێشتر چارەسەرکردنکێشی دابین کردووە. پرۆلیتاریا کە هەردەم لە هەڵکشاندایە لە عێراقدا ئەو هێزە چینایەتییەیە کە لە ناو جەرگەی ئیم پێسەیەدا گڕێ دەکات بە

حوکمی لەجیکی گۆڕکردنی سەرمایە و سەرمایەداری، و لە ناوەڕاستی قەیرانێکی سیاسی و ئابووریی وێرانکەردا کە کۆمەڵگە بەسەریدەبات. ئەو سیاسەتە چینایەتییە پرۆلیتاریەی کە ئەتوانێ شۆڕشگێڕانە و گشتی بێت و چاوەڕوانییەکانی ئەم چینە عەکس بکاتەوە، ئەو سیاستەیە کە ئاڕاستەی خەباتی ئەم چینە لە بەرامبەر ژێمە ئابووری و کۆمەڵایەتییەکە و دەوڵەت وەک گشتییەک، بەرقەرار بکات، و لە پێناو دامەزراندنی بەدیلە چینایەتییە کرێکارییەکەی لە بواری دەوڵەت و سیستەمی ئابووری و فیکری ئازادیخوازانەی پرۆلیتاری.
هێزە فکرییەکان و حزب و هێکخراوە سیاسییە بەرژوازییە نەتەوەیی نیمچە-لیبرالییەکان و پارتەکانی بەرژوا ناوەند و بچووک کە بانگەشە بۆ چاکسازیی سیاسی و کەتاییهێنان بە گەندەڵی، وگەرانی دەوری دەوڵەت لە چاودێریکردنی کۆمەڵگە، و کەمکردنەوەی چەک لە دەستی دەوڵەتدا دەکەن، وە باس لە بونیادنانی دەوڵەتی مەدەنی دەکەن، بە ناوی چەپ یان هەر ناوێکی تر، لە بەرامبەر واقیع و گۆڕانییی ئێرک و ئاڵنگارییەکاندا خۆ ئاناگرن. ئەوان بەم سیاسەت و کردەوەیان وەک ئۆپۆزیسیۆن کە بەشداربن لە سیناریۆیەکدا کە زیاتر لە گاڵتەجاڕی بچێت، نەک بەشداریکردن وەک خودێکی کاریگەر لەسەر گۆڕینی جیهانی دەوروبەر.
سیاسەتی چینایەتیی پرۆلیتاری و بەرزکردنەوەی ئاڵای بەدیلی کۆمۆنیستی وەئامانجیە، و ئەویە کە دەتوانێت جیهانێکی ئازادکراو لە مێژینەتی و سەرکوتکاری و جەنگ و خورافیات بەدەست بهێنێت.

ڕزگاربوونی کۆمەڵگە لە چەقبەستوویی هۆشی ئێستا، ئاکامی ململانێی چینایەتییە؟
خاوەنی بەرژەوەندیی ئاستەقینە لە باشترکردنی هۆشی کۆمەڵگە و ڕزگارکردنی لەم هۆشە ناهەموار و کارستبارەی ئێستا، جەماوەری چینی کرێکار و هێنجدەران و نەوەی هەڵکشاوی پرۆلیتاریای گەنجە کە سەر بە ڕەگەزەکانی ئەم چینە فراوانەن، کە خەیان لە سایەی ئەم هۆشەدا کووتوونەتە تەڵەی هەژاری و باری وێرانی ئابووریەوە.
ئەوەی دەیەوێت کۆمەڵگە بونیاد بنێت و لە ووی ئابووریەوە گۆڕێ پێ بدات بە شێوەیەک کە خۆشگوزەرانی بە هەموان دابین بکات و پشکەوتنی کۆمەڵایەتی وەدی بهێنێت، ئەم جەماوەرەیە، و ئەم هێزە چینایەتییەیە کە بەرژەوەندییەکانی لەگەڵ بەرژەوەندییەکانی کۆمەڵگە بە گشتی دێنەوە. ئەمە ئەو چینەیە کە لەسەر هۆشی گۆڕکردنی مێژوویی کۆمەڵگەیە، و دەتوانێ بەردەوامی و گۆڕکردنی کۆمەڵگا بپارێزێت، بەڵام ئەمە لە ڕگەی بەهەڵزکردنی خەباتە چینایەتییە سەربەخۆکەی و بەدەستهێنانی دەسەڵاتی سیاسییەوە

بەرەوپێش دەچێت بە سەروسیمادان بە ژیانی سیاسی و ڕۆشنبیریی ئازادیخوازانە و ئابووریی کۆمەڵگە، بە ووشەیەک؛ بە وەدیهێنانی سۆشیالیزم.
ئەم چینە کەمێ نەهێناوە لە فراوانیی ناڕازایەتییەکان، و لەکهێپکرانی بەرژەوەندییەکانی خەباتە ئازادیخوازەکەی بە بەرژەوەندیی پێشکەوتن و گۆشکردنی کۆمەڵگاوە، بەڵکو ئەوەی کەمیەتی، نگڕانی بەدیلە سیاسی و ئابووریە سۆشیالیستییەکەیەتی بە ئاسەیەکی زاڵ لەناو خەباتە چینایەتییەکەیدا و لەسەر ئاستی کۆمەڵگەدا.
ئەم بزووتنەوە پرۆلیتاریەی کە پیویستە لە ڕووی تیۆریەوە خاراو کرابێت و لە ڕووی سیاسیەوە سەربەخۆ بێت و لە ڕووی حزبیەوە ڕێکخراو بێت بە دەوری بەرژەوەندیە چینایەتییە سۆشیالیستییەکانیدا، لە ڕێگەی بەرنامەی ئامادەکراو لە دەرەوەی بزووتنەوەکە نایەتەدی؛ واتە بە پڕۆژەی ئامادەکراوی گروپی دیماگۆگی نا-حزبیی و نا پرۆلیتاری لە دەرەوەی ڕێزەکانی خەباتی ئەم بزووتنەوەیە شکڵ ناگرێ، و بە کۆمەڵ بیارێکی پوخت داڕێژراو و ڕوون نایەتەدی، بەڵکو لەناو جەرگەی خەباتە پرۆلیتاریە بەردەوامەکانی ناو کۆمەڵگەدا و بە وەڵام بە ئامانجەکانی ئەم بزوتنەوەیە پەرەدەسێنی و سەر و سیمای خۆی کامڵ دەکات.
بە کورتی، ئەمە لە ناودەی ئەم بزووتنەوە پرۆلیتاریە خۆیدا وەدی دێت، لە ڕێگەی یەکخستنی خەباتە ئابووری و سیاسی و فکرییەکەی لە یەک خەباتی چینایەتیی کۆمنیستیدا، و لەناو بزووتنەوەیەکی ڕێکخراوی حزبی کە بونیادەکەی و کۆدەکەکانی لەناو بزووتنەوەکە خۆیدا جێگیر دەکرێن نەک لە دەرەوەیدا. ئەمەش کاکڵەی کەشە ئازادیخوازەکەی کۆمەڵگە پێکدەهێنێت.

١٥/٩/٢٠٢٦

کتێب\ شانۆ و کۆمەڵگا.. نیهاد

جامی

بۆ خوێندنەوەی ئەم کتێبە کلیکی ئێرە بکەن..

NehadJame_ShanoDownload

بە هەڵکەوت مستەفا.. ئەسکار خۆنە یان ئاستییە؟.. حەیدەر عەبدولڕەحمان

دوێنێ ئێوارە لەگەڵ ژمارەیەکی کەم لە بینەران فیلمی (بەهەشت نابینی گەر ژن بتکوژێ) لە دەرهێنانی (هەڵکەوت مستەفا)م بینی.
بەر لە بینینی فیلمەکە پێشبینی ئەوەم دەکرد پلیتم دەست نەکەوێ، کەچی دووچاری سەرسوڕمان بووم کە ئەو ژمارە کەمەی بینەرانم لە هەڵکەدا بینی.
پەم وایە ئەمیان پەیوەندی بە ئاستی فیلمەکەو دەرهێنەرەکەیەوە نەبوو، بەڵکو باری ئابووری خەڵکەکە ئەوەندە ناگزووڕە ، یاریدەی ئەوەی نادا بە دە هەزار دینارو زیاتر فیلمێك ببینی، خە ئەگەر خەزانێکی پێنج کەسی بن، ئەوە دەبێ پێنجا هەزار بدا بە بینینی فیلمێك!
کەمپانیاکان ئەگەر دروست بوونی بینەری سینەمایان لا گرنگە لە کوردستان، دەبێ هەلو مەرجی ئابووری خەڵکەکە لەبەرچاو بگرن.
کە فیلمەکە دەبینی، لە دەستپێکدا دەتگەێنێتەوە ساڵانی وەحشیگەریەتی داعش و شاری موسڵی وێرانکراو، کە لە هەموو لایەکەوە بانی مەرگ و ئەنگی خوێن بەدارو دیواری شارەکەدا دەبینی.
دەتگەێنێتەوە سەردەمی جاهلیەت و مەزاتخانەی ژنە بەدیل گیراوەکان، کە وەك هەر ئاژەڵێك دەکەان و دەفرۆشران.
لەو مەیدانەدا ئەو دوو خوشکە عازەبە (ڤیان و هەلین) فرۆشرانە داعشەکان، بەڵام (ڤیان) هەرلە یەکەم شەودا، کاتێ داعشەکە وەك دەندە پێلاماریدا، دەرفەتێکی بە ئەخسا، دەستی بگاتێ دەمانچەیەك و مەردانە بەرگری لە شەرەفی خۆی بکاو زاوا داعشەکە بکوژێ و خۆی

رزگار بکا.
بەرام (هەلین)ی خوشکی کوتە دەست داعشکی قەناس بە دەستی سویدی و سکی پەکرد.
ئیدی سیناریەکەی هەکەوت وا نیشان دەدا کە (ڤیان)هەموو هەوڵی بە ئەوە دەخاتە گەڕ بە هاوکاری پێشمەرگە هەلینی خوشکی لە دەستی داعشکان دەربهێنێ.
تا لەکۆتاییدا (هەلین) ئازاد دەکات، بەرام لە هەمان چرکە کەداعشکەی مەردی دەکوژێ، خۆشی شەهید دەبێت.
ئەم کورتەی سیناریەکەی هەکەوت مستەفایە، کە زەربەی کۆشکانی تێدا کەبەتەوە لەبەر ئەم هەکارانە:
١.شوێنی ڕاستەقینەی چیرکەکە شاری کەبانیە کە بە ڕەحمکی قارەمانانە داستانکیان دژی داعش تەمار کردو بوون بە مایەی سەرسام بوونی هەموو دنیا، نەك شاری موسڵ.
بەرام دەرهێنەر بەهەی لوکێشنی ئامادەکراوەکانی شاری موسڵ و وەرانکاریەکانی، لەو دنیا بووە کە ئەو لوکێشنانە وەك سینەماکارەك یاریدەدەی دەدەن بە بەرجەستە کردنی دیمەنەکان، بەیەوەداوەکی چیرکەکەی گواستەتەوە شاری موسڵ.
بە گەڕینی جوگرافیای ڕاستەقینەی ڕووداوەکان ، هەم غەدرەکی لە مەژوو کردووە هەم لە شاری کەبانی.
2. ئەو کچە قەناسە بەدەستەی بەو ئازایەتیە کەم وێنەیە شەڕی کردووەو دەیان داعشی ڕەوانەی دۆزەخ کردیە، کچە شەڤانکی کەبانی بوو نەك کچە پێشمەرگەیەك.
چونکە دیارە هیچ کچە پێشمەرگەیەك نەچێتە ناو جەرگەی موسڵ و بەتەنیا سە قەناس بەدەستی داعش هەر یەکەو لە باخانیەك بکوژێ.
کچی پێشمەرگەی ئەڕە جگە لەکاری کارگێڕی نەبە لە فەرمانگاکان هیچ شەڕکی ڕوو بە ڕوویان نەکردووە، کەواتە بە ئەو ئازایەتیە لە شەڤانك دەستنیتەوە بە کچە پێشمەرگەیکی دەبەخشێت، ئەگەر هەموو ناونیشانك، لەهەر پارچەیکی کوردستانی گەورە بێت یەك پیرەزی هەبێت؟
3. ئەگەر بتەوێ وەك دەرهێنەر واقیع بینانە هەڕەس و کۆت بکەیت لەگەڵ کامەراو لەگەڵ بینەردا، ناکرێت لە چوارچێوەی واقیعدا دەرچیت و فیلمکە لە فیلمکی واقعە بکەیتە فیلمکی خەیاڵی زانستی، کچە پێشمەرگەیەك بکەیتە سوپەرمان لەسەر سە باخانی دە دوانزە نهەمی دوور لەیەك بفەیت و هەر سە قەناس بە تاقی تەنیا بکوژی؟
ئایا ئەم فیلمی کارتانە یان واقیع؟
4.دەرهێنەر چەند ئەوەندەی لە سیناریەکەدا غەدری لە کەبانی و

شەقانان کردووە، ئەوەندەش غەدری لە پەشمەرگە کردووە، چونکە کاتێ (ڤیان) دەچێتە ناو پەشمەرگەو دەیەوێ سەرکەشییەکان بکات بە ئازاد کردنی خوشکەکەی، فەرماندەی پەشمەرگەکە(قادر جەلال) ڤیان بە شێت دەزانێ بەرامبەر بە سەرکەشییەکانی، هیچ جۆرە هاوکاری کردنێکی پەشمەرگە لەو شەڕە چارنووسییە نابینین، تەنیا هاوکاری کردنی فەرماندەکە نەبێت بە چەند زانیارییەك، ئیدی وەك تەماشاکار دەمێنێتەوە .
لەو حاڵەتدا بینەر دووچاری دووش دامان بوو لە تەجمید کردنی هەزی پەشمەگە، کەم یان زۆر .
5. دەرهێنەر ئامانج و گوتاری ئەو شەڤانانەی نەخستەتە چوارچیوەیەکی نیشتیمانی بە بەرگری کردن لە مافی خەیان دژی داعش، بەڵکو ئەو ئامانجانەی بچووك کردۆتەوە بە پرسێکی شەخسی و تایبەتی، کە پرسی ئازادکردنی خوشکەکەیەتی.
لە گەڵ ئەو بچووك کردنەوەی دژی شەڤانان و بچووك کردنەوەی رۆڵی پەشمەگە دژی داعش و جووڵە پێنەکردنی بە هیچ چالاکییەکی عەسکەری، گوتاری فیلمەکە کاڵ دەبێتەوە.
6.دەرهێنەر لە چەند دیمەنێکی فیلمەکەی سوودی لە فیلمێکی دەرهێنەرێکی ئیسپانی وەرگرتووە بە ناوی (جیرارد) لە فیلمی (رەقە) بینەر دەتوانێ بە یوتوب بیبینی و بەراوردێکی پێ بکات .

گوتارە بنەڕەتییەکانی فیامەکە:
بە گشتی سیناریۆکە بەرەو چەند ئاراستەیەك دەچێ
1.دەرخستنی ئازایەتی ژنی کورد لە شەڕی دژی داعش، کە بوو بە مایەی دروست بوونی ئەفسانەی لەو ئازایەتیە.
ئەم دەرخستنە گەورەییەی لەو دابوو کە ئافرەتێکی کورد رۆڵی پاڵەوانێتێکی تەدا بینی، بەیە هەموو شانازییەکە پەخش دەکرێت بە سەر ئافرەتی کورد لە هەر شوێنێ بێت .
ئەگەرچی کەمێك زیدەڕۆیی کرا لە فەرمی واقیعی فیلمەکە.
2. بە گشتی فیلمەکە فیلمی ئەکتەر بوو، هەموو هەوڵەکان بە گەورە کردنی (ئاڤان جەمال) و ڕۆڵەکەی بوو، چونکە گەیاندنی پەیامی ئازایەتی ئافرەتی کورد لەسەر ئەستۆی ئەو بوو، ئەو بە جەستەو توانای خۆی پەیامەکەی خۆی گەیاند.
ئاڤان جەمال – لەو بارەمەدا پاڵەوانە لۆژیکییەکانی شکاند، کە بە تەنیا دژەفەتێك پێشبڕکێ لەگەڵ ئەکتەرانی هالیود بکات، ئەمەش هەمدیسان خاڵێکی دیکەی ئەفسانەیی ئافرەتی کوردە، هەم لە ئازایەتی، هەم لە توانا هونەریی و جەستەییەکانی.
ئەوەی بە دەرهێنەر یاریدە دەر بووە بە هەڵبژاردنی ئاڤان، روخسارو

شەوی سینەمایی ئەو ژنەیە
کە لەگەڵ ڕێکەی بوشتەوە.
هەروا توانای سەختی ئەوە لە بەرجەستەکردنی ڕێکەی.
تەکنیك: ئەوەی فیلمەکە ببینە ئاستەوخۆ بە شاشەکە دەبەستێتەوە،
لە بەر ئەوەی فیلمەکە کولیتەکی بەرزی هەیە بە تواناترین کاستی
هونەریی لە وێنەگری و موزیك و دەنگ و ڕووناکی و لۆکەشن کاریان
کردووە بە کولیتەکی جیهانی.
جیاوازی دەرهێنەر هەڵکەوت مستەفا کاتە بەیار لەسەر دروست کردنی
فیلمێك دەدا، پلانێکی تەکەمەی هەناسە درێژی بە دادەڕێژە، بەر لە
هەمم شتە بیر لە هەڵبژاردنی بابەتی فیلمەکەی دەکاتەوە، بابەتی
سەردەم بێت و جیگەی سەرنج ڕاکێشانی جیهان بێت و لە ڕووی سیاسی و
یاسایی و مرۆیی لەمپەر بەبە بازاڕ بوونی فیلمەکەی دروست نەکات.
گرنگترین ئامانج لای هەڵکەوت بە بازاڕ کردنە، لە بازاڕ یوونیشدا
هاوسەنگی سیاسی دەخاتە سەرووی هەموو شتەکەوە ئەو لە فیلمی سەدام
بە ڕاگرتنی ئەو هاوسەنگیە بە دەی لایەنگرانی سەدام و بە دەی
ئەمریکاو بە دەی ناوچەی کەنداوی کرد، بەیە توانی بازاڕێکی
نموونەیی لە پەیداکردنی سپێنسەر پەیدا بکا، ئەزموونەکانی ئەو
فیلمە بوو بە سەرچاوە بە ئەو فیلمەش کە یەکەم فیلمی کوردییە
لەمێژوودا لە ڕووی داهاتەوە ژمارەیەکی نوێ تۆمار دەکات.
هەڵکەوت ئەوەکە هەر تەنها دەرهێنەرێك نیە کە سینەمای کوردی
بەرەو بە جیهانبوون بپێنەنتەوە، بەڵکو دەبێتە ئەو بەرهەمهێنەرە
هوشیارەی لە سیستەمی دروست کردنی فیلم ڕاهاتووە،
ئەو قەناغەی تێپەڕاند چاوی لە سپێنسەرێکی ناوخەی کوردستان بێت لە
باوەشی بگرێت .
ئەو توانی سوود لەوپانزە ساڵەی ژیانی لە نەرویج وەرگرێ و
نهێنییەکانی سینەماو فاکتەرکانی سەرکەوتنی بدزێتەوە.
ئەو تازە گەیشتە قەناغێك کەمپانیا جیهانیەکان فیلمەکانی هەڵکەوت
نەرێ بگرن بە کەینی،
لە ماوەیەکی کەمدا هەر تەنها یەمماز گەنای لە گەڕپانێ
جیهانییەکە نامێننەوە، ئەگەر گەنای چووە کان ئەوە چاوەڕوانی
هاتنی هەڵکەوت بکە کە لە داهاتوودا ناوی بچێتە نێو کاندیدانی
ئەسکار، ئەمەش ئیَستاکە تەنیا ئومێدەکی کوردە و بەس.

فەرهەنگی زمان و فەرهەنگی نووسەر.. سەدیق سەعید هەواندزی

هاوواتاکردن لە زمانی کوردیدا، یەکێکە لە وردترین و ئاڵۆزترین بنەماکانی زمان، ئەمەش لە سەنگی ئەوەی کە زمانی کوردی، زمانێکی وردو دەوڵەمەندە و دەنگە نەتوانرێت هاوواتایەکی دیاریکراو، بە وشەیەك یان چەمکێك دابنرێن. زۆرجار تا وشەکە نەخرێتە نێو چوارچێوەی هێستە و دەربڕینەوە، ناتوانرێت مانای دەربخرێت. ئێستا دیاردەیەك لای بەشێکی زۆری نووسەران دەبینرێت ئەویش دانانی فەرهەنگی وشەیە، لە کاتێکدا کتێبخانەیان بە مەبەستی هاوواتاکردن و هەونکردنەوەی زیاتری ناوەڕۆکی وشەکان لە زمانی بیانی و بە کوردی کردنیان یان بە پێچەوانەوەش، بەڵام لە ئاستیدا بەشێکی هەرە زۆری ئەم بۆنا و فەرهەنگانە نەك هەر دروست نین، بەڵکو زمانی کوردیش تێکدەدەن. دانانی فەرهەنگ، کاری نووسەرێك نییە کە کتێبێك دەنووسێت، چونکە مەرج نییە ئەوەی نووسەر بڵێت لە زمان شارەزا بێت،هەر بە نموونە سەقەتترین و نا هونەریترین زمانی نووسین، بەشێکی زۆری لە ڕۆمانی کوردی دایە، پێچەوانەی شیعر و چیرۆك. بگومان ئاستە فەرهەنگیش لەوانەیە هەر کەسێك دایبنێت، وەك هەنبانە بۆرینە، بەڵام ئایا هەموو کەسێك هەژار موکریانییە؟ لەو فەرهەنگانەدا، کە وەك پاشکۆی کتێبەکە دا ئەنرێت، هەڵەی سەیر و ناواتایی زۆر کراوە و دەکرێت، بە نموونە: مانگی نیسان کە مانگێکی عەرەبییە، گوایا بە کوردی کراوە، کەچی هەر بە نیسان نووسراوە ! هەندە جار دەنووسن ئەپریل کە ئینگلیزییە. وشەی ناماقوول، کە لە بۆرانبەر لا معقولی عەرەبییە، هەر وەکو خەی کراوەتەوە کوردی ! سوپرایز، هەر بە سوپرایز نووسراوەتەوە، وشەی ستایل هەر بە ستایل کراوەتەوە کوردی، وشەی ئیقاغی عەرەبی، هاوواتا کوردییەکەی یەتمی بە داندراوە! لە کاتێکدا یەتم وشەیەکی ئینگلیزییە ! وشەی سیاق، کانسپێتی بە داندراوە کە ئینگلیزییە. ئەمانە و سەدان نموونەی دیکە لەو فەرهەنگانەی نووسەران، کە لە دوایین بەشی کتێبەکانیان بە خوێنەرانیان داناوە، کەوتۆتە بەرچاوم، گوایا بە مەبەستی هەونکردنەوەی زیاتر و بە کوردیکردنی وشە بیانییەکان داندراوە، کە گومانی تێدا نییە کوردی نین و هەڵەن. ئایا ئەمە بە کوردیکردنی زمانێ؟ نووسەر هەیە، بە ئارەزووی خەی وشەی تاشیوە و

دروستکردووە، یان کورتی کردۆتەوە، کە هەڵەیە و داواش دەکات وشەکەی ببێتە بەشك لە فەرهەنگی زمان و لە دەق و نووسیندا پەیڕەو بکرێت. هیوادارم نووسەرانی ئەمە، خەیان بپارێزن لە دانانی فەرهەنگی واتای وشەکان لە کۆتایی کتێبەکانیان، چونکە وەك وتمان مەرج نییە ئەوەی نووسەر بڵێت زمانزانیش بڵێت، بە ئەوەی نەکەونە هەڵەی لەو شێوەیە.

*ئەم باسە لە ڕۆژنامەی کوردستانی نوێ ژمارە(9745) لە 20/9/2026 بڵاوکراوەتەوە.

کتێب\ گۆڤاڕەوەی تاک.. شیعری مۆدێیرن ئاوی.. وەرگێڕانی موکەرەم ڕەشید تاڵەبانی

[بۆ خوێندنەوەی ئەم کتێبە کلیکی ئێرە بکەن..

MukaramRashedTalabani-RawyDownload

ئایا بەم زمانە زبرە داکۆکی لە ئاین دەکرێت؟.. گران هەڵەبجەیی

هەر ئایینێک گەر نەیتوانی شوێنکەوتوانی خۆی فێری مەڕاڵ و ڕەز و ئاخافتنی جوان و دیالۆگی هەمنانە بکات،گەر نەیتوانی پێچکیان بکات بەکەمترین و سەرەتاییترین زانیاری تا لەبری جنێو و زمانی زبر بەرگری لە ئاینەکەیانی پێ بکەن ،ئەوە بەدڵنیاییەوە ئەو ئاینە لەو ڕووەوە شکستی هێناوەو نەیتوانیوە ئیمانداری خاوەن هزر و ئەقڵ

تەندروست بەرهەم بهێنێت.
کارساتە بەرهەمی ئایینکی پتر لە [١٤٠٠]ساڵە سوپایەک لە ئیمانداری دەمشو دەم هەڵاش و بەدئەخلاق بێت،کە پڕلاماری داروبەر دەدەن.تەنها شتێک ئەم ئاینە بەخشیوەتی پێیان بەهرەی جنێودان و سوکایەتیە کە پسپۆڕن تێیدا.
ئاوەڵی ئاگاداری سۆشیال میدیا بێت دەرک بەوەدەکات کە ژمارەیەکی یەکجار زۆر لەو گەنجە مسوڵمانانەی کە هەگبەیان بەتاڵەو سەرواوەک لە مشک و هزریاندا نیە ، بەردەوام پڕلاماری هەرکەسێک دەدەن کە گچکەترین ڕەخنە لە ئاینەکەیان بگرێت ،یاخود تێبینیەکی لەژیکانە لەمەڕ بڕچوونی مڵایەک بدات،یا پەستێک بکات کە بەدەڵی ئاوان نەبێت .هەر جووڵەو کردەیەکی کەمایەتی یا کڵتووری بەفلتەری ئاینەکەیاندا تێنەپەڕێت و لەکنیان قەبووکراو نەبێت ئاوە دژە دینەو دەبە نەفرەتی لە بکرێت ،ئیدی دەدرێتە بەر لەزمەی جنێو.
ئەمانە خاوەنی زمانێکن لەزبری و پیسیدا وێنەی نیە،جارە جنێوێک بەکاردەهێنن کەلە فەرهەنگی هیچ کڵتوورێکدا بوونی نیە.
بەحسابی خەیان بەم زمانە بگەنە داکۆکی لە ئاینەکەیان دەکەن ،لە نازانن کە ئەنجامەکەی پچەوانە دەبێتەوە ، کە هەنانی شەرمەزاریە بەخەیان و ئاینەکەیان و زیاتر خەڵک دەکەنە نەیاری خەیان.
بەندە لە مەژە بەرکەوتنم لەگەڵ ئەم جارە مشک وشک و دواکەوتووانەدا هەیە، جنێو و زمانە پڕخەکەیان هەندەی سەردەرزیەک نیگەرانم ناکات و هەرگیز لە هەبازو قەناعەتم پاشگەزم ناکاتەوە ، تالەژیاندام لەسەر هەمان میتود بەردەوام دەبم.
ئەم جنێو فرەشانە لەخەسڵەتی بەدەوشتی و جەری جنێوداندا هاوبەشن و پەروەردەی یەک مەدرەسەی داماون،جا من جنێوکانیان یا کەمنتەکانیان لەچەند خاڵکدا کەدەکەموە،ئەو دەمە بەتان دەردەکەوێت کە چەند داماون.
٠تە کەسێکی مولحیدی دژ خواو پێغەمبەرە قورئان و ئیسلامیت.
٠هەژی محاسەبە لەودنیا دەتبینم کە چیت بەسەردێت.
٠ئیسلام هەر لە پشکەوتندایە تەش لەداخا بمرە.
٠دیارە تە حەزت لە ژنی بەرهەا و خەووتکردنەوە هەیە.
٠باشترین هەزلەئافرەت لەئیسلامدا هەیە
٠بەڵە بەڵای کچە قەحبەکانی دیسکەو باڵکان
٠بەباسی خراپەکانی جولەکەو مەسیحی ناکەیت؟
٠کەسانێزیکەکانت بەرهەستان بەیە تەش داکۆکی لە ئافرەتی بەرهەادەکەیت.

سەیر ئاوەیە زەربەی ئەم گەنجانە لە جەرگەی ئاوروپا دەژین کەچی

هیچ سودێکیان لەو کەلتوورە شارستانیە وەرنەگرتوە لەووی تەلەانس و بەرامبەر قەبوڵکردنەوە، بەکسو وەک میزی هوشتر بەدواوە گەاونتەوە ،مەشکیان بە خورافیان ئاخنراوە..
هەفتارەی ئەم گەنجانە لە بەدەساتیدا ئاوا تووندەون،خەگەر دەساتیان هەبێت داعش ئاسا هەرکەس بچوکترین هەخنە لە ئاینەکەیان بگرێت سەری دەبڕن.
زەرترین ژمارەیان تەنها بە جنەودانێک بەمن لەفیس بووک ئەکاونتێکی فەیکی درووست کردوە ، نەناو نە وێنە نە پەست نەبرادەر ،بەکوورتیەکەی ئەکاونتێکی پاک و تەمیز، ئەمەش دەلالەت لەترسنۆکی و ناجوامێری و جەبانیان دەکات،جاگەر کەسێک ئاینی خەی بوێت دەبێ نەترسێت و بە ئاشکرا داکەکی لەبکات نەک بەترسنۆکی و بەناو و ئەکاونتی ساختە.
سەیر لەهەندێک لە ناوەکانە کە نازانن چ ناوێکی فەیک بە خەیان داتاشن ،ناوی وای تەدایە جگەی هەم پێکەنین و هەم بزەییە،یاخود کوەە و ێنەی ژنی داناوە کە توانیم دوانیان ئاشکرا بکەم ،ئیدی پاش نووسینی جنەوەکانیان واەساختەکەش ئاسەواری نامێنێت.
سەبارەت بە جنەوەکانیش ببورن کە نمونەیان داناگرم ئەویش لەبەر دووە هە ،یەکەم زەرن نزیکەی [٨٠٠] جنەوە ،دووەم زەر قەزەوانن و بەکەکی باسکردن نایەن ،کەبەداخم لەدەمی کەسانیک دەرچوون کە خەیان بە موسوەمانی عەیار [٢٤] دەزانن.
دەنیام ئەم سوپا جنەوفرۆشی مسوەمانان بەر لە ئاشنابوونیان بە مەلا تووندەوەکان بەنمونەی مەلا هەە،مەلا مەزهەر مەلاکانی دیکەی هاوشەویان ئەمانە گەنجی پاک و بەەوشت بوون بەەام ئەو مەلا تووندەوانە فەری ئەم جەرە ەچوونی ئەخلاقیان کردوون ، بەجەرێک مەشکیان شتوونتەوە کەدژی هەموو جوانی و بەنەو کردەیەکن کە پەیوەندی بە نەتەوەی کوردەوە هەبێت یا جیهانی بێت.
ئەم نووسینەم بە وتەیەکی دالای لاما کەتایی پێدەهێنم کەدەێت:
[ئامانجی ئاین ئەویە کە کەنترەڵی خەت بکەیت و چاودێری هەەکانت بکەیت نەک ەەخنەو لەپرسینەوە لە کەسانی تر.]

پێش خانەنشین بوون بە چوار ڕۆژ.. نەوزاد بەندی

مرۆڤ بە گشتی هەوڵ ئەدات نەهێشت خەمکانێک کە ئێیانناسێت، خەم بخۆن .. ئاوەڕۆی دنیایان بە دڵنەتەوە لە پێناوی وشککردنی فرمێسکەکانیان و کپکردنەوەی ئاو زریانی خەمی تڵی کاووتوون .. بۆای من ئەوە هەڵەیە .. هەڵەیە وا لە کەسێک بکەین خەم نەخوات .. وەک ئەوە وایە کەسێک خواردنەکی خراپی خواردبێ و نەهێڵین بشتەوە.. ئێ ئاگار نەشتەوە، توشی ژەهراویبوون ئەبێ .. مرۆڤ هەندێ کات، مافی خۆیەتی خەم بخوات ..یان ئاستەر سەرەتایەترین مافی مرۆڤ ئەوەیە مافی خەمخواردنی هەبێت.
تەنانەت پێغەمبەران لە هەندێ بارودۆخی ناسکی ژیانیاندا خەمیان خواردووە، یوسف لەناو بیر و زیندانەکەیدا، یونس لەناو سکی نەهەنگەکەدا، ئەیوب لەکاتی نەخۆشیەکەیدا، ئیبراهیم کاتێ هاجەری لە بیابان بەجێهێشت، موسا کاتێ بە ڕێکەوت پیاوێکی بە مشتەکێک کوشت، موحەمەد کاتێ ناچارکرا شاری مەککە بەجێ بهێشت، سەاو و درووەی خوا لەسەر هەموویان بێ، ئیتر ئێمە چۆن خەمان لە خەم حەشار بدەین ؟؟
کچێ چیرۆکنوسی ئەمریکیی، هەلین کیللەر، کە نابیست و نابینابوو، ساڵی 1933 چیرۆکێکی نوسی بە ناونیشانی (ئاگار سێ ڕۆژ بینایيم بێ بگەڕێتەوە، چی دەکەم ؟)
لە ئاستیدا ئاو دەخێ و تایتڵی چیرۆکەکە خەم ئامێزن، ئاوێش سەرپشکن لەوەی خەمی لەگەڵدا بخۆن یان پێی پێبکەنن، یان خەتانی لە زبان بکەن ..
بە کورتیی هەلین لەو چیرۆکەیدا ئەڵێ ئاگار بە ماوەی سێ ڕۆژ ڕەشنایی چاوەکانم بە بگەڕێتەوە، ڕۆژی یەکەم ئەچم بە بینینی مامەستا و خزم و هاوڕێکانم بە تایبەت مامەستا ئان سەلیڤان کە زۆر دەسەز بوو بەم .
ڕۆژی دووەمیش ئەچم بە بینینی شانۆ و سینەما و مۆزەخانە و هەموو دامەزراوە هونەری و کولتووریيەکان.
ڕۆژی سێیەمیش تایبەت دەکەم بە بینینی خەڵک و ژیان و ..خەم و شادییەکانیان.
هەلین کیللەر خاو بە گەانەوەی تەنها سێ ڕۆژی چاوەکانییەوە ئەبینێ و یەک دنیا پەڕۆی گوڕیش بە ئاو ڕۆژ دادەڕێت .. پەڕۆی بینین و بەسەرکردنەوەی ئاو هەموو کەس و شونانە ..لەردا

ئەیوە بە ئاستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆ پەیمان بە تەنها نیعمەتی بینین بەسە بە ئەوەی گەورەترین چێژ و بەختەوەریی بەسەرتاندا بڕژێ..ئەیوە پەیمان بە ئەوە لە لوتکەی شادیی و خۆشگوزەرانیدان کە هەستی بینین و بیستنتان هەیە ..ئەم پەیامەی هەلین کیللەر، هاوارێکی هەندە بەدەنگە، کە هیچ کەس گوێی لێ نەبووبێ، وەک هاواری خنکاوێک ..سووتاوێک .. یان ونبوویەکی ناو دەریا و بیابان ..هاوارێکە کە بەم لە لوتکەی خەم و تراژیدیادا پێتان بکرێ و تەنها هاوخەمەکانی لێی تێ بگەن.

منیش لە ژیانی فەرمانبەریمدا، تەنها چوار هەژم ماوە..چوار هەژی تر خانەنشین ئەکرێم.. ئاستێ ئەم حاڵەتە زۆر سروشتییە و یاسایە نەک سزا ..هەزڵەنانە نەک دەرکردن، بەڵام لەبەردا من باس لە هووە یاسایی و هەتینییەکەی ناکەم، تەنها باس لە لایەنە دەروونیی و کومەڵایەتییەکەی ئەکەم.. ئەبێ مرۆڤێک، نەک بەردێک، کات لە مرۆڤەکان و ناوەندی کارەکەی، نەک لە چیاکان، جیا دەبێتەوە، لایەنی دەروونیی و کەمەڵایەتیی چی بەسەر بێت؟ .. ئەو پرسیارە وەڵامی زۆرە، چونکە ئاستی هەشنبیریی و دەروونیی و هەستکردنیش زۆرن ..بەڵام من هەست ئەکەم دەخێکی قورسە، چونکە تە هەگایەک وازلێهێنیت کە بە درێژایی 30 ساڵ و زیاتر ، هەژانێ پێیدا هەیشتویت و گەڵاویتەوە ..خەکێک ئەبێ بەجێ بهێڵیت کە 30ساڵ و زیاتر هەژانێ بەیانی باش و تەوقت لەگەڵدا کردوون و قسە و باس و هەوا و نوکتە و خەم و خۆشیت لەگەڵیاندا بەش کردووە تە جگایەک ئەبێ چەک بکەیت کە بە چاو نوقاندنیشەوە ئەتوانیت بیدەزیتەوە..لە پەکا هەموو ئەو شتانە کەتاییان بێ، ئەمە ئاسایی نییە و زەبرکت بە جەرگە لە جەرگان لە دەدا.

بە تایبەت لە کەمەگا و ووڵاتێکی وەک ئەوەی لای خەماندا، کە هەموو کەسەکان بە دەزوولەیەکی باریکەوە بە ژیانەوە خەیان هەڵواسیوە .. پەتەک لە هەر یەکەک بدەیت، دەست ئەکات بە گریان.. جاران تەنها مناڵ ئەگریا، ئێستا تەنها گەورە ئەگری، چونکە مناڵ ئەوەندە سەرقاڵی مۆبایل و ئینتەرنێت بووە، نەک خاوەنی چاو و فرمێسکەکانی نییە، تەنانەت گەدە و خەو و خواردنیشی لە دەستچووە و ناتوانێ بە هەویان ببات.

ئە ..

چوار هەژم ماوە ..پەم ووتن هیچ کەبوونەوە و هەزڵەنان وئاهەنگە قبوڵ ناکەم، چونکە ئەو شتانە بارودۆخەکە ناخۆشتر و دەکان تەنگتر ئەکەن ..

با چوار هەژی ئاسایی بێ ..یان ئاستر هەوە ئەدەم و دان بەخەمدا ئەگرم، کە ئەو چوار هەژە بێ ئاسایی تێپەڕنم..

وەک هەلین کیللەر، هەژی یەکەم بیر لەو هەژە ئەکەموە باوکم دەستی گرتم و بردمی بۆ قوتابخانەی ئیوبی لە گەڕەکی چواریاخ، ناونوسی کردم، ووتی ئیتر تۆ قوتابیت ..ئەو ترس و شکۆ و حەپەسانەی لەگەڵ چوونە ناو پەلدا هەستم پێکردن، تا ئێستایش لە کەڵم نەبوونەتەوە، ئێستایش بۆنی تەباشیر ئەمترسێنێ، تەختە هەڵەرزێنێ و تف لە قوڕگمدا وشک ئەکا .. تا ئەمڕۆیش تەختە سپ لە مەدالیای ئازایەتیی چەژ بەخشترە کاتێ شەرەفی سینەوەی تەختە هەشکێیان پێ دەبەخشیم ..بەڵام داخم ناچێ ناوی مامۆستاکانم نایەتەوە یاد ..تەنها و تەنها ناوی مامۆستاکانی سرودم لە یادە..ئەویش گەورەیی هونەر لە ژیان و بیرەوەریی و ویژدانی مرۆڤکاندا دەردەخات ..مامۆستا فەرید و مامۆستا ولیەم یوحەنا و مامۆستا نامدار …ئەوانەم هەمیشە و هەتا ماوم لە ناخمدا هەڵدەگرن.

هەژی دووەم بیر لەو سێ زوەمە زانستییە دەکەموە کە لێم کرا، یەکەمیان کاتێ لە زانکەی موسڵ یەکەمی گروپەکەم بووم، لە قەناغی چوارەم و کۆتاییدا، مامۆستای سڤافی قەومییان لە هاسپاردم (ئەمجەد ئیسعەد ناوێ بوو) کە ئاگر خوەندنی بانام ئەوێ، ئەبێ بچمە ڕیزەکانی حیزبی بەعسەوە، من بە چەند و چوون، ووتم ناتوانم بچمە هیچ حیزبێکەوە، چونکە سروشتی من بە لایەنییە .. ئیتر ئەوە بوو نمرەیەکی زۆریان لە شکاندم، وایان لێکردم ببمە پێنجەمی گروپەکەمان..لەو سەردەمەیشدا (سانانی هەشتاکانی سەدەی بیست) تەنها یەکەمەکان دوای ٤٥ هەژ سەربازیی، ئاگەڕانەوە بۆ زانکۆ بۆ تەواو کردنی خوەندنی بانا ..بەو جۆرە لە خوەندنی بانا بەبەش کرام و نزیکەی سێ ساڵ و نیو سەرباز بووم.

زوەمی زانستی دووەم، دوای هاپەین، هاوینی 1992 هەکخراوی فانس لیبرتی ئاگاداری کردمەوە پەیمانگەی کورد لە پاریس، کورسیەکی خوەندنی بانای لە وانا چیکسلۆڤاکیا بۆ دابین کردووم، چونکە هەشتا نمرەی زانکەم بەرزترین بوو لە کوردستاندا، نزیکەی نە مانگ پێش ئەو بەروارە لە هەڵەبجەی شەهید، بەوانامە و ناسنامەکانمان پێشکێش بە لیژنەیەکی سەر بە هەکخراوی دانیال میتیران کرد بوو.. کاتێ چووین بۆ تورکیا، لە باوەزخانەی چیکسلۆڤاکیا لە ئەنقەرە، شەقامی غازی عوسمان پاشا، لەو شەش کەسە، ناوی دوو کەسی تیدا نەبوو، یەکێک لەو دوو نەگبەتە من بووم، چوار کەسە بەختەوەرەکە، ڤیزەیان وەرگرت و بەجێیان هەشتین.. من و ئەو برادەرەیش بیست هەژ لە ئەنقەرە لە نەوان باوەزخانەی چیکسلۆڤاکیا و فەڕەنسا و نوسینگەی پارتی دیموکراتی کوردستاندا هات و چونمان کرد، لە هاستیدا پەیمانگای کورد لە پاریس ئیدرەسی نوسینگەی پارتی دیموکراتی کوردستانیان لە ئەنقەرە پێداین بۆ چاوساغیی و

ڕێنیشاندانمان کە ئەو کاتە سەفین دزێیی بەڕێوەبەریی نوسینگەکە بوو ..
دوای بیست ڕۆژ من و برادەرەکەم بۆ نائومێدیی گەڕاینەوە بۆ هەرێمی کوردستان.. دوای پێنج مانگ، برادەرەکەم کە کۆی وەزیرێکی یەکەم کابینەی حوکمەتی هەرێمی کوردستان بوو، ڤیزەکەی گەیشت و هەڤڕێی بۆ چیکسلۆڤاکیا، لە کاتێکدا پێیمانی پێدا بووم لە ڕێی حوکمەت و ڕێکخراوە بیانییەکانەوە هەوە بە ساغکردنەوەی سکاڵەرشیپی هەردووکمان بدات ..!! ئەو فێنەی فێی، هەتا ئەمەیش نەمبینیەوە! ئەویە هاوڕێی تەنگانە..!
زۆمی زانستی سەیەم، کاتێ زانکەی سلێمانی نژێن کرایەوە و کاڵژکانی ئاوەدانکرایەوە، من و پێیمان ناوێک بەرزترین کەنمرەمان لە بایەلۆجیدا هەبوو بۆ خوێندنی باڵا، کەچی نە من وەگیرام و نە ئەو ..بۆ پێچوانەوە، بۆ قبول خاس چەندین هاوڕێی خەمان لە خوێندنی باڵا قبوو کران، کە هیچ ئاستێکی زانستی و هیچ نمرەیەکی وایان نەبوو، یان هەر لە بنچینەدا چوار ساڵی زانکۆیان بۆ شەش ، حەوت ساڵ بۆی بوو..
ئە ..
ڕۆژی سێیەمیش بیر لەو ڕۆژە ئەکەمەوە کە دامەزرام .. مانگی کانونی دووەمی ساڵی 1994 بوو، لە هەولێر بووم..لە وەزارەتی تەندروستی، ئەو کاتە کەمال شاکری ڕێحمەتی وەزیر بوو.. چوومە لای بەڕێوەبەری گشتی وەزارەت، کاک ناسر کارەکانی بۆ جێبەجێ کردم ..شەوێک لە هەولێر مامەوە، بۆ ڕێکەوت لە ئوتێل، بوومە هاوڕێ و هاوژووری دکتۆر تەها قەرەداغی، ئەویش بۆ کاری دامەزراندن ڕێی کەوتبووە هەولێر ..شەوێکی خۆش بوو ..
بۆ سبەینێ بۆیاری دامەزراندنم وەرگرت و گەڕامەوە بۆ سلێمانی، لە تاقیگەی نەخۆشخانەی منارەان، هەبەی بکتریالۆجی دەست بکار بووم..
ئە ..
ڕۆژی چوارەم بیر لە هیچ ناکەمەوە ..ئەڕەم بۆ بەشی خانەنشین بوون لە بەڕێوەبەرایەتیی تەندروستی سلێمانی ..
ئیتر ئەم ژوور و .. ئەو ژوور و .. ئەم هەبۆ و .. ئەو هەبۆ و ..ئەو فەرمانگەی گەنجینە و ..ئەم هەبۆی ئاستەپاکیی و ..ئەو ڕاژەی دارایی و .. ئەم فەرمانگەی خانەنشینیی و ..ئەگەڕەم و موڕاجەعەیان ئەکەمەوە، بەو جۆرە ئەوندە سەرقاڵ ئەبم وەک ئەوەی هەر فەرمانبەریش نەبووبم .. وەک ئەوەی هەر بۆ خانەنشینیی لە دایک بووبم، ئا بەو جۆرە .

نەوزاد بەندی

یادی ڕیفراندەم؛ لە هیواوە بۆ شکست.. نووسینی: هەمن عەلی

٢٥ی ئەیلوول بۆ زۆرێک لە کوردان ڕۆژی هیوا بوو. ملیۆنان کەس بۆ دەنگی خۆیان خواستی دیاریکردنی چارەنووسی خۆیان دەربڕی. بەڵام تەنها چەند هەفتەیەک دواتر، ئەو هیوا گەورەیە بۆ شکستێکی تاڵ کۆتایی هات.

دوای ڕیفراندەمی ٢٠١٧، کۆرکووک و خانەقین و چەندین ناوچەی دیکە کەوتنەوە ژێر دەسەڵاتی بەغدا، و بەشێک لەو دەستکەوتانەی کە بەرهەمی خەبات و قوربانیدانی چەندین نەوە بوون، لەدەست چوون. ئەو شکستە هیوای خەڵکی بریندار کرد و متمانەیان بە سەرکردایەتیی سیاسی لاواز کرد.

نەتەوە یەکگرتووەکان هەشداریی دابوو کە ئەنجامدانی ڕیفراندەم لە ناوچە جێناکۆکەکان، بەتایبەتی کۆرکووک، دەتوانێت دەرگەکە ئاڵۆزتر بکات.[١] سەرکردایەتی دەبووایە ئەو هەشدارییە بە جدی وەربگرێت، بەڵام پێم وایە وەک پێویست لەبەرچاو نەگیرا، و زیانەکەی ئاستەوخۆ بەر خەڵک کەوت.

بە بۆچوونی من، شکستی ٢٠١٧ زامی ئاشبەتاڵی ١٩٧٥ی دووبارە کردەوە. لە ١٩٧٥دا، دوای ڕێککەوتننامەی جەزائیر لە نێوان ئێران و عێراقدا، ئێران پشتیوانیی خۆی لە بزووتنەوەی کورد بڕی و بزووتنەوەکە تووشی شکست بوو؛ ڕووداوێک کە بەگەنامەکانی وەزارەتی دەرەوەی ئەمریکا تەماریان کردووە.[٢] چل و دوو ساڵ دواتر، کورد جارێکی دیکە ڕووبەڕووی پاشەکشە بووەوە، چونکە ئامادەکاری و یەکگیزیی پێویست بۆ ڕیفراندەمەکە نەبوو. هەرچەندە هەکارەکانی ئەو دوو شکستە جیاواز بوون، بەڵام لە هەردووکیاندا خەڵکی کوردستان باجەکی قورسیان دا.

دیاریکردنی چارەنووس مافی ڕەوای گەلی کوردە، و ڕەخنەی من لە کات و شێوازی بەڕێوەبردنی ڕیفراندەمەکەیە. پێش بیارەکی لەو جۆرە، دەبووایە ڕوون بێت کە پشتیوانیمان دەکات و کە دژمان دەوەستێتەوە. وەک من دەیبینم، هەڵوەستی ئەو لایەنانە بە وردی هەڵنەسەنگێنرا،

بەیەکەوەی بە دەیان ساڵ بە خوێن و ماندووبوون بەدەست هاتبوو، لە چەند ڕۆژێکدا کەوتە مەترسییەوە.

یادی ڕیفراندەم دەبێت دژەفەتیک بێت بە داننان بە هەڵکان، لێپرسینەوە لە بەرپرسان و فێربوون لە ڕابردوو. لە نێو ئاهەنگ و دروشمەکاندا، نابێت لەدەستدانی کەرکووک و خانەقین و ئاو زیانانەی بەر خەڵک کەوتن، لەبیر بکرێن.

ڕەزگرتن لە خوێنی گەلی کورد، بە پاراستنی ژیان و دەستکەوتەکانی خەڵک دەست پێدەکات. ئەو خوێنەی چەندین نەوە بە خەبات و قوربانیدان زیندوو ڕایانگرتووە، پێویستی بە سەرکردایەتییەکی بەرپرسیار هەیە کە بە ژیری و پلانی ڕوون، بڕەو بدیهێنانی هەنگاو بنێت.

سەرچاوەکان:

١. نەتەوە یەکگرتووەکان، ڕاگەیەندراوی وتەبێژی سکرتێری گشتی سەبارەت بە ڕیفراندەمی هەرێمی کوردستان، ٢٠١٧.
https://iraq.un.org/en/211098-note-correspondents-spokesman-secretary-general-united-nations-referendum-kurdistan-region

٢. وەزارەتی دەرەوەی ئەمریکا، Foreign Relations of the United States, 1969–1976، بەرگی ٢٧ (ئێران؛ عێراق، ١٩٧٣–١٩٧٦)، بڵگەنامەی ژمارە ٣٠٦.
https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1969-76v27/d306

چاپکراوی نوێی سەردەم: “قیتگنشتاین” (خولیای زمان).. عەبدولموتەلیب عەبدوڵا

لە داهاتوویەکی نزیکدا…

ڤیتگنشتاین

(لەدڤیك جەزەف یەهان ڤیتگنشتاین) فەیلەسووفی نەمساوی هاوگری ڕۆگەزنامەی بریتانی؛ جولەکە ئایین؛ لەساڵی ١٨٨٩ لە نەمسا لەیەکێک لە دەوڵەمەندترین خێزانەکانی ئەورووپا لەدایکبووە، بەڵام دەستبەرداری میرات و ناوی بنەماڵەکەی بوو؛ بۆ ئاوەی سەربخۆ بە لە هەموو بڕپرسیارێتییەک... بەدرێژایی ژیانی لەگەڵ نازیەکان ناکۆک بوو... لە ٢٩ی نیسانی ١٩٥١کەچی دوایی کردووە.

بە یەکێك لە گەورەترین فەیلەسووفانی سەدەی بیستەم دەژمێردرێت؛ نووسینەکانی لەنێوان هەردوو جەنگی جیهانیدا شۆڕشێکی گەورەی لە فەلسەفە و لۆژیك و بیرکاری و فەلسەفەی زماندا درووست کرد؛ سەرەستێکی گەورەی موزیکا بوو، سەرەڕای شەوازە نیچیەیە ئاوەزەکەی؛ لە بوڕییدا بە سوکرات ناس دەکرێت...

کتێبێکی تایبەت بە خوێندەوارەندز چاپ و بڵاو دەکرێتەوە.. سەدیق سەعید هەواندزی

()

کتێبێکی دیکەی سەدیق سەعید هەواندزی، بە ناوی (خوێندەوارەندز هەمای هامان و جوانی) بە پشتیوانی خودا، لە ئایینداکی نزیکدا، چاپ و بڵاو دەکرێتەوە. ناوەڕۆکی ئەم کتێبە، لە چوار بەشی سەرەکی پێکهاتووە و هەر بەشەکیش لە چەند تەوەرێك و تیایدا نووسەر لە بارەی هەڵکەوتەی سرووشتی خوێندەوارەندز، چۆنیەتی دروستبوونی، مانای وشەی خوێندەوارەند دواوە. لە بەشەکی دیکەدا، پێوەندی خوێندەوارەند بە عشق و مەرگ بە گشتی و مەرگی خۆشەویستان، ئەوانەی لە پێناو خۆشەویستی خیان لە خوێندەوارەند فەدەدان بە تایبەتی باسکراوە و نووسەر ئەو بۆچوونانەی هەڵکردەتەوە، کە خوێندەوارەندز بە هەمای مەرگ دەزانن کە ئەمە بە هەواندزییەکان مایەی نیگەرانییە و کەمکردنەوەیە، لەو جوانییە سرووشتییەی لە شاردا هەیە. لە بەشەکی دیکەی کتێبەکەدا، نووسەر پەڕۆ پێشنیارەك، لە بارەی پاراستنی

لەوارەکانی خوێندنەوە بە گەشتوگوزارکردنی دەخاتە ڕوو، کە چۆن بتوانرێن خوێندنەوەی ناوچەیەکی جوان و سەرنجڕاکێش بکرێتە پێژەی گەشتوگوزاریی و خزمەت بە داهاتی شارەکە بکات. ئەوەی هانیدام بە نووسینی ئەم کتێبە ئەوە بوو، کە خوێندنەوە بە شێکی لە بوون و سرووشتی ژیانەوەی خەڵکی ڕواندز، هەم ناوی شوێنەکە تایبەتە و لە هیچ جێگەیەک وشەی خوێندنەوە بە ئەو هەڵکەوتە سرووشتیانە بەکار نایەت، هەمیش خوێندنەوە تەنها لە ڕواندز هەیە و لە هیچ شارێکی دیکە بوونی نییە. من کاتێ ئەوارن لە سەر لەوارەکانی خوێندنەوەستام و سەیری قوڵایی خوێندنەوەم دەکرد، چەندین ئامان و پرسیارم لا دروست دەبوون، بەوەی ئەمە چۆن دروست بووە؟ ئەی وشەی خوێندنەوە مانای چییە؟ بۆچی دەبێ هەمووی مەرگ بێت؟ لە کتێبەکەدا، ئەم باسانە ڕوونکرانەتەوە. شایەنی باسە، بەرگی کتێبەکە لەلایەن مامۆستای شێوەکار (هەژار مەغدید باشە) کراوەو خوا یار بێت، لە ئایندەدا کتێبەکە چاپ دەکرێت.

وەک جاران نەماوی.. سامان خدر محەمەد

تۆ ئەو گوڵەی ئیتر سیس بووی

چیتر تەواو بەلاتا تەناپەم و بیرت ناکەم

ئیتر نایەم بەلاتەوەو ئاوت نادەم

وەک جاران چیتر ناتوانی هەم خەتەنی

چیتر ناتوانی دەم بەفڕنی

جوانی جارانت نەماوەو بانت ناکەم

لەهیچ کەو مەجلیسێک باست ناکەم

بەجوانیتا هەڵ نادەم و وەسفت ناکەم

ئیتر بەدواتا نایەم بزانم چۆنی و چیدەکەی

تۆواو ئیتر نەما ئێو دڵی من

کەوەك جاران خۆشی بوێ

حەز لەئامێز گرتنت بکات

چیتر ناتوانم باوەڕ کەم بەو شتانەی

لەلای تۆ هەنگاو دەنێ

باوەڕ ناکەم چیتر بەوەی لەدەمی تۆ دەنێ دەرێ

تۆواو ئیتر قەدری جارانت نەماوە

وەك و جاران ئێو شوێنێ گەورەت لەناو دڵی من نەماوە

بۆیە ئیتر سەفەر دەکەم ئیتر دڵێم لەهەوارت

بەهەوارەك نەبونی تۆی لەبەت نەشێوەی تۆ

دڵچم بەشوێنەك کەهیچ شتەکی لەتۆ نەچێت